

بررسی تاثیر حسابرسي داخلي بر گزارشگري مالي و هوش سازماني در کميته امداد امام خميني (ره) استان خوزستان

غلام ناصري^۱، منصور گرکز^۲

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد گروه حسابداری و حسابرسي دانشگاه آزاد اسلامي علی آبادکتول

naseri_gholam@yahoo.com

۲- استادیار دانشگاه آزاد اسلامي علی آبادکتول

چکیده- هدف از این پژوهش بررسی تاثیر حسابرسي داخلي بر گزارشگري مالي و هوش سازماني در کميته امداد امام خميني (ره) استان خوزستان بود. این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر ماهيت توصيفی- پيمایشی می باشد. ابزارهای موردنیاز در این پژوهش فیش برداری و پرسشنامه می باشد. جامعه آماری پژوهش کلیه حسابداران، حسابرسان، مدیران، و کارکنان قسمت مالي کميته امداد استان خوزستان بودند. حجم نمونه براساس فرمول کوکران ۲۶۴ نفر تعیین شد. روش نمونه گیری به صورت تصادفی ساده می باشد. ابزار گردآوری داده ها پرسشنامه محقق ساخته برای متغیرهای حسابرسي داخلي و گزارشگري مالي و برای متغیر هوش سازماني پرسشنامه هوش سازماني کارل آلبرخت بود. روش تجزیه و تحلیل داده ها از طریق آمار استنباطی (همبستگی پیرسون و رگرسیون) با استفاده از نرم افزار SPSS انجام شده است. یافته ها نشان داد که حسابرسي داخلي با ضریب معناداری $P < 0.05$ بر گزارشگري مالي موثر است و همچنین حسابرسي داخلي با ضریب معناداری $P < 0.05$ بر هوش سازماني موثر است. نتایج نشان داد که حسابرسي داخلي بر گزارشگري مالي و هوش سازماني کميته امداد امام خميني (ره) تاثیر گذار است.

کلمات کلیدی: حسابرسي داخلي، گزارشگري مالي، هوش سازماني

مقدمه

در هر سازماني عواملی دخالت دارند، که این عوامل می تواند بر مولفه های اساسی سازمان موثر واقع شود. گزارشگري مالي در هر سازماني از اهميت بالایی برخوردار است، به طوری که اگر در گزارشگري مالي اختلالی ایجاد شود، کلیه عامل های کلیدی سازمانها (اهداف، خط مشی، برنامه ریزی و ...) آن به هم می خورد.

تمام اعضای جامعه به نحوی تحت تأثیر گزارشگری مالی می‌باشند؛ زیرا جریان تخصیص سرمایه براساس اطلاعات مالی ارائه شده از طریق گزارشگری مالی صورت می‌پذیرد. اگرچه تنها منبع اطلاعات مالی، صورت‌های مالی شرکت‌ها نیست، اما در حال حاضر صورت‌های مالی حسابرسی شده به‌عنوان مهمترین منبع ارائه اطلاعات مالی شناخته می‌شوند و باید از کیفیت مطلوبی برخوردار باشد و این مهم زمانی میسر می‌شود که عواملی که سبب بهبود گزارشگری اطلاعات مالی می‌شوند یا عواملی که از کیفیت اطلاعات مالی می‌کاهند، شناسایی گردند (حسینی و کرشاهی، ۱۳۹۱). گزارشگری مالی به‌عنوان نتیجه نهایی سیستم‌های اطلاعاتی حسابداری برای استفاده‌کنندگان از اطلاعات مالی جهت ارائه وضعیت مالی و پاسخگویی و نیز در نقش مباشرت مدیریت، مهم تلقی می‌شود (حسینی‌القار، ۱۳۹۴).

علاوه بر گزارشگری مالی، عامل مهم دیگری به نام هوش سازمانی وجود دارد. این عامل می‌تواند میزان کارایی کارکنان و مدیران سازمان را افزایش دهد. در همین راستا هوش سازمانی عاملی مهم در گزارشگری مالی است.

پیشرفت‌های ایجاد شده در زمینه هوش فردی تأثیر مهمی در شکل‌گیری مفهوم هوش سازمانی داشته است (کالکان^۱، ۲۰۰۵). این تغییر در این اواخر به‌عنوان توان پردازش اطلاعات و سازگاری با محیط جدید (سازمانی) شناخته شده است. مفهوم هوش چندگانه گاردنر^۲ و هوش هیجانی گلمن^۳ در توسعه مفهوم هوش فردی موثر، اما ناکافی بوده‌اند، بر این اساس فرضیه‌های زیادی برای انطباق مفهوم هوش فردی با وضعیت سازمان‌ها مطرح شده است. اولین فرضیه بر این منطبق استوار شد که توان تجزیه و تحلیل اطلاعات و تفسیر آن برای رسیدن به هدف، شباهتی است که بین هوش فردی و سازمانی مطرح است، بنابراین سازمان برای سازگار کردن بیشتر افراد با محیط از آن استفاده می‌کند. از طرفی هوش سازمانی یک فرایند آزمایشی و علمی است که بر موفقیت‌ها و یا شکست‌های سازمان تأکید دارد. هوش سازمانی فرایندی اجتماعی است که نظریه‌های آن براساس تئوری‌های هوش انسانی مطرح شده است (گلین^۴، ۱۹۹۶).

هوش سازمانی در سازمان‌ها و قسمت‌های مالی آن موثر است. این عامل می‌تواند دقت حساب‌رسان را در انجام خدمات حسابداری و حسابرسی بالا ببرد. تاکنون مطالب فوق مبانی مختصری از دو عامل گزارشگری

1. Kalkan
2. Gardner
3. Goleman
4. Glynn

مالی و هوش سازمانی بوده است؛ اما مهمتر از این موارد عاملی است که می‌تواند تاثیر بسزایی را بر آنها داشته باشد. عوامل زیادی بر هوش سازمانی و گزارشگری مالی می‌تواند موثر باشد که در این پژوهش مولفه حسابرسی داخلی مدنظر است.

حسابرسی داخلی دارای نقشی مهم و حیاتی در حاکمیت و عملیات سازمان است. زمانی که این واحد به صورت مؤثر فعالیت دارد و در خدمت عملیات و مدیریت سازمان است، می‌تواند کمک بزرگی به سازمان در دستیابی به هدف‌ها باشد. از همین رو، سازمان‌هایی که از واحد حسابرسی داخلی اثربخش برخوردارند، ارزیابی بهتری نسبت به شناسایی خطرهای محیط کسب و کار، فرایندها و سیستم تجاری خود دارند. بنابراین اقدام‌های اصلاحی مناسب را به منظور بهبود مستمر محیط کسب و کار خود به کار می‌بندند (ساسانی و اسکندری، ۱۳۹۲).

مشایخی و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان تاثیر همکاری حسابرسی داخلی در به موقع بودن گزارش حسابرسی مستقل بیان کردند که استانداردهای حرفه‌ای حسابرسی از جمله استاندارد بخش ۶۱۰ با عنوان ارزیابی کار واحد حسابرسی داخلی، حسابرسان مستقل را تشویق می‌کنند تا به اثرات همکاری حسابرسان داخلی شرکت جهت استفاده در برنامه‌ریزی و انجام حسابرسی توجه کنند. یکی از تاثیرات این همکاری علاوه بر صرفه‌جویی در هزینه می‌تواند در به موقع بودن گزارش حسابرسی باشد.

کوکبی و همکاران (۱۳۹۴) در مطالعه‌ای به بررسی تاثیر کارایی عملکرد حسابرسی داخلی و کمیته حسابرسی بر تجدید ارائه صورت‌های مالی پرداختند. این پژوهش در بازه زمانی ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۲ با حجم نمونه ۹۴ شرکت بورسی بود. نتایج نشان داد که کارایی عملکرد حسابرسی داخلی و کمیته حسابرسی بر تجدید ارائه صورت‌های مالی شرکت‌ها تاثیر معکوس دارد.

سلیمانی و مقدسی (۱۳۹۳) در مطالعه‌ای به بررسی نقش کنترل‌های داخلی، حسابرسی داخلی و کمیته حسابرسی در بهبود نظام راهبری شرکتی پرداختند و بیان کردند که راهبری شرکتی نقش کلیدی در کارایی بازار سرمایه از طریق اثرگذاری بر عملیات بازار و شفافیت اطلاعات دارد. کمیته حسابرسی نیز متشکل از اعضای غیرموظف هیات مدیره و مدیران شرکت است مسئولیت نظارت بر راهبری شرکت، فرآیند گزارشگری مالی، ساختار کنترل‌های داخلی و حسابرسی داخلی را به عهده دارد.

آرل^۱ و همکاران (۲۰۱۱) به بررسی نقش مدیریت اخلاقی، عملکرد حسابرسی داخلی بر تصمیم‌های گزارشگری مالی پرداختند و نشان دادند که کلیه عوامل مذکور بر تصمیم‌های گزارشگری مالی اثر با اهمیتی دارد.

پیزینی و همکاران^۲ (۲۰۱۰) در تحقیقی به بررسی تاثیر کیفیت حسابرسی داخلی بر مدت اجرای حسابرسی مستقل پرداخته و به این نتیجه رسیدند که اتکا بر کار حسابرسی باعث کاهش روزهای انجام کار حسابرسان مستقل برای ۴ الی ۶ روز می‌گردد و مشارکت واحد حسابرسی داخلی می‌تواند کارایی حسابرسی صورت‌های مالی را بهبود بخشد.

امروزه در سازمان‌ها چالش‌های زیادی در دایره حسابداری و مالی وجود دارد که می‌توان از طریق کنترل‌های داخلی از جمله حسابرسی داخلی آنها را پوشش داد. حسابرسی داخلی می‌تواند میزان تقلب‌های ناشی از گزارشگری مالی را کاهش داده و همچنین بر هوش سازمانی تاثیرگذار باشد. زمانی که گزارشگری مالی به میزان مطلوب و کم‌اشتباهی انجام شود و همچنین هوش سازمانی در کارایی کارکنان قابل مشاهده باشد، می‌تواند نشان دهنده حسابرسی داخلی مطلوبی می‌باشد. یکی از قسمت‌های مهم در هر سازمانی، دایره حسابداری و مالی سازمان است. این دایره وظیفه پرخطری را در خصوص شناخت، ثبت، گزارشگری مالی و... سازمان را برعهده دارد. در همین راستا حسابرسی داخلی در سازمان می‌تواند نقش سازنده‌ای بر گزارشگری مالی داشته باشد. از طریق حسابرسی داخلی بسیاری از ابهامات و میزان اشتباهات در گزارشگری مالی کاسته می‌شود. همچنین حسابرسی داخلی می‌تواند بر هوش سازمانی تاثیرگذار باشد. هوش سازمانی عاملی است که می‌تواند میزان کارایی سازمان و کارکنان را افزایش دهد. اگر حسابرسی داخلی از کارایی بالایی برخوردار باشد، می‌تواند بر هوش سازمانی اثر بگذارد. تاکنون مطالعه‌ای که بتواند سه متغیر حسابرسی داخلی، گزارشگری مالی و هوش سازمانی را مورد بررسی قرار دهد، انجام نشده است که نشان‌دهنده خلاءهای پژوهش‌های گذشته است که در این پژوهش سعی بر آن است تا این خلاءها پر شود؛ جدید بودن تحقیق حوزه مطالعاتی موردنظر است که در این پژوهش کمیته امداد استان خوزستان بود که تاکنون مطالعه‌ای در این سازمان با موضوع فوق انجام نشده است؛ موارد بیان شده نشان‌دهنده اهمیت و ضرورت انجام تحقیق فوق است.

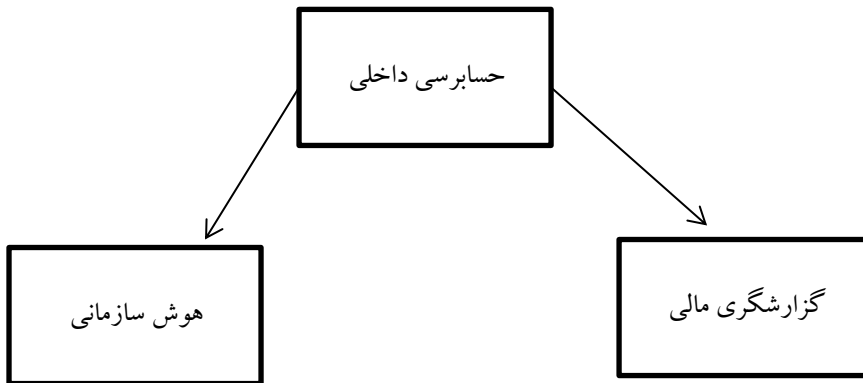
---

1. Arel

2. Pizzini et al

با توجه به مطالب بیان شده در این پژوهش در پی پاسخگویی به این سوال هستیم که به چه میزان حسابرسی داخلی بر گزارشگری مالی و هوش سازمانی تاثیرگذار است؟

مدل مفهومی تحقیق

شکل ۱: مدل مفهومی تحقیق

فرضیه اصلی

۱- حسابرسی داخلی بر گزارشگری مالی و هوش سازمانی در کمیته امداد امام خمینی (ره) استان خوزستان موثر است.

فرضیه‌های فرعی

۱. حسابرسی داخلی بر گزارشگری مالی در کمیته امداد امام خمینی (ره) استان خوزستان موثر است.
۲. حسابرسی داخلی بر هوش سازمانی در کمیته امداد امام خمینی (ره) استان خوزستان موثر است.

روش تحقیق

پژوهش حاضر از حیث هدف کاربردی و از نظر ماهیت توصیفی- پیمایشی است و از دو روش میدانی و کتابخانه‌ای می‌باشد. جامعه آماری پژوهش کلیه حسابداران، حساب‌رسان، مدیران، و کارکنان قسمت مالی کمیته

امداد استان خوزستان می‌باشد. حجم نمونه ۸۴۰ نفر می‌باشد که با استفاده از فرمول کوکران ۲۶۴ نفر محاسبه شد. روش نمونه‌گیری به صورت تصادفی می‌باشد. روش گردآوری داده‌ها میدانی و ابزار گردآوری داده‌ها استفاده از پرسشنامه‌های محقق ساخته حسابرسی داخلی و گزارشگری مالی شامل ۱۰ سوال در طیف لیکرت و همچنین برای سنجش هوش سازمانی از پرسشنامه کارل آلبرخت شامل ۴۹ سوال و دارای هفت بعد چشم‌انداز استراتژیک، سرنوشت مشترک، میل به تغییر، اتحاد و توافق، روحیه، کاربرد دانش و فشار عملکرد، که در طیف لیکرت می‌باشد، استفاده می‌شود. روایی پرسشنامه‌های پژوهش توسط اساتید و صاحب‌نظران مورد تایید قرار گرفته است. برای برآورد پایایی متغیرهای پرسشنامه از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شده است. نتایج آزمون پایایی پرسشنامه در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱: آزمون پایایی متغیرهای پرسشنامه

متغیر	تعداد سوال	آلفای کرونباخ
حسابرسی داخلی	۵	۰/۷۹۷
گزارشگری مالی	۵	۰/۷۹۳
هوش سازمانی	۴۹	۰/۸۸۶

با توجه به جدول فوق از آنجایی که مقدار آلفا بزرگتر از ۰/۷ می‌باشند، می‌توان نتیجه گرفت که متغیرهای پرسشنامه از پایایی مناسبی برخوردارند. برای تحلیل داده‌ها از آزمون همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیونی استفاده شده است. پیش از آزمون فرضیه‌های پژوهش، آزمون نرمال بودن کلموگروف-اسمیرنف جهت بررسی توزیع متغیرهای مورد آزمون، به کار گرفته شده است.

نتایج و یافته‌ها

آزمون نرمال بودن کلموگروف-اسمیرنف

برای انجام آزمون همبستگی، ابتدا آزمون نرمال بودن کلموگروف-اسمیرنف انجام می‌شود. اگر متغیرهای مورد آزمون دارای توزیع نرمال باشند، می‌توان از آزمون همبستگی پیرسون استفاده کرد. در جدول ۲، نتایج آزمون نرمال بودن کلموگروف-اسمیرنف آورده شده است.

جدول ۲: آزمون نرمال بودن کلموگروف-اسمیرنف

متغیر	مقدار آماره	درجه آزادی	سطح معناداری
گزارشگری مالی	۰/۰۳۵	۲۶۴	۰/۲۰۰
هوش سازمانی	۰/۰۲۸	۲۶۴	۰/۱۹۶
حسابرسی داخلی	۰/۰۳۴	۲۶۴	۰/۲۰۰

سطح معناداری آزمون برای همه متغیرهای پژوهش بزرگتر از ۰/۰۵ است، در نتیجه فرض H_0 آزمون کلموگروف-اسمیرنف پذیرفته می‌شود. بنابراین می‌توان از آزمون همبستگی پیرسون که نیاز به نرمال بودن متغیرهای مورد آزمون دارد، استفاده کرد.

نتایج حاصل از آزمون فرضیه فرعی ۱

فرضیه فرعی ۱: حسابرسی داخلی بر گزارشگری مالی در کمیته امداد امام خمینی (ره) استان خوزستان موثر است.

جدول ۳: نتایج آزمون همبستگی پیرسون مربوط به فرضیه فرعی ۱

متغیر	ضریب همبستگی پیرسون	گزارشگری مالی
حسابرسی داخلی	۰/۷۸۹	
	۰/۰۰۰	سطح معناداری
	H_0 رد	نتیجه آزمون

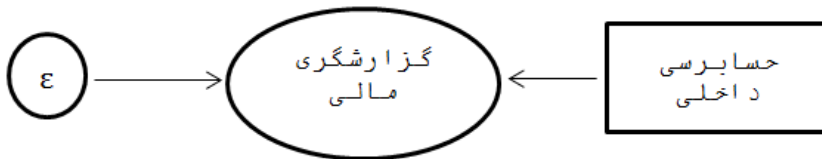
با توجه به نتایج جدول ۳، ضریب همبستگی پیرسون بین متغیرهای حسابرسی داخلی و گزارشگری مالی برابر با ۰/۷۸۹ و سطح معناداری آزمون برابر با ۰/۰۰۰ و کمتر از ۰/۰۵ است که همبستگی بین این دو متغیر را نشان می‌دهد. بنابراین فرض H_0 در آزمون همبستگی پیرسون رد می‌شود. با توجه به مثبت بودن ضریب همبستگی، می‌توان گفت که رابطه متغیر حسابرسی داخلی و گزارشگری مالی، معنادار و مستقیم است.

برآزش مدل رگرسیونی مربوط به فرضیه فرعی ۱

به منظور بررسی تأثیر حسابرسی داخلی بر گزارشگری مالی و همچنین جهت پیش‌بینی گزارشگری مالی از طریق حسابرسی داخلی، از یک مدل رگرسیون تک متغیره استفاده شده است. در ادامه نتایج تحلیل رگرسیونی مربوط به فرضیه فرعی ۱ ارائه شده است.

الگوی نظری رگرسیون خطی تک متغیره با متغیر وابسته گزارشگری مالی، به شکل زیر در نظر گرفته شده

است:

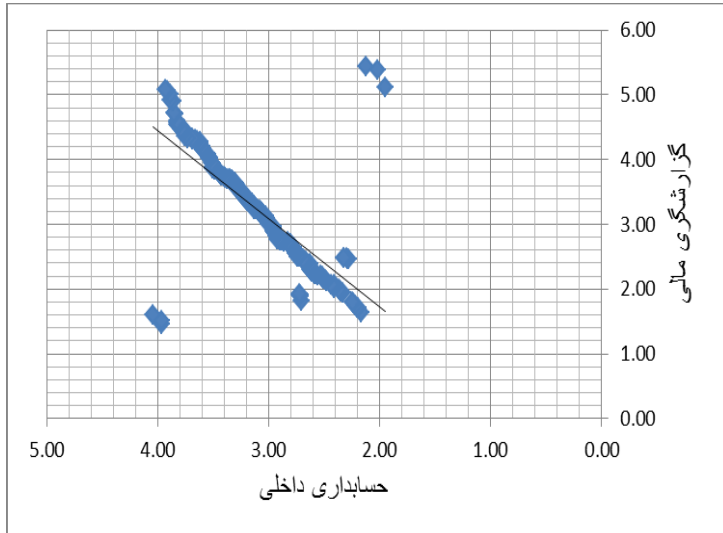
شکل ۲: الگوی نظری رگرسیون خطی تک متغیره مربوط به فرضیه فرعی ۱

در الگو فوق، گزارشگری مالی متغیر وابسته است. به علاوه حسابرسی داخلی، متغیر مستقل می‌باشد. ε خطای تصادفی است که برای کامل شدن مدل و نشان دادن اینکه خطا نیز تا حدی وجود دارد، در نظر گرفته می‌شود. با استفاده از تحلیل رگرسیونی تک متغیره، تأثیر متغیر مستقل حسابرسی داخلی بر روی متغیر وابسته گزارشگری مالی بررسی می‌کنیم و در نهایت یک مدل رگرسیونی برآورد خواهیم کرد. به علاوه از طریق این مدل، می‌توان متغیر وابسته را از طریق متغیر مستقل پیش‌بینی کرد. مدل رگرسیون خطی تک متغیره مربوطه به صورت زیر است:

$$\text{گزارشگری مالی} = \beta_0 + \beta_1 (\text{حسابرسی داخلی}) + \varepsilon_{it} \quad (۴ - ۱)$$

در شکل ۳ نمودار پراکنش متغیر مستقل حسابرسی داخلی در برابر متغیر وابسته گزارشگری مالی ارائه خواهد شد. این نمودار وضعیت کلی داده‌های مربوط به این دو متغیر را به نمایش می‌گذارد. مشاهده می‌شود که با افزایش متغیر حسابرسی داخلی، میزان گزارشگری مالی افزایش می‌یابد و نمودار صعودی می‌باشد. بنابراین ملاحظه می‌شود که رابطه این دو متغیر مستقیم می‌باشد.

شکل ۳: نمودار پراکنش حسابرسی داخلی و گزارشگری مالی

آزمون معنادار بودن معادله رگرسیون مربوط به فرضیه فرعی ۱

نتایج تحلیل رگرسیونی برای بررسی تأثیرگذاری حسابرسی داخلی بر گزارشگری مالی، در جدول ۴-۴ آورده شده است. فرض صفر و فرض مقابل برای این آزمون به صورت زیر تعریف می‌شود:

جدول ۴: نتایج تحلیل واریانس مدل رگرسیونی مربوط به فرضیه فرعی ۱

منبع	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره F	سطح معناداری
رگرسیون	۹۶/۰۵۰	۱	۹۶/۰۵۰	۴۳۱/۳۹۴	۰/۰۰۱
باقیمانده	۵۸/۳۳۵	۲۶۲	۰/۲۲۳		
کل	۱۵۴/۳۸۵	۲۶۳			
دوربین - واتسون					۱/۷۰۲
R ²					۰/۶۲۲

با توجه به جدول ۴، سطح معناداری آزمون برابر با ۰/۰۰۱ است که این مقدار کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد بنابراین فرض H_0 مبنی بر مناسب بودن مدل رگرسیونی در سطح اطمینان ۹۵ درصد رد می‌شود. در نتیجه مدل رگرسیونی مناسب است، بنابراین تأثیرگذاری متغیر مستقل بر متغیر وابسته و در نتیجه فرضیه فرعی ۱ پذیرفته می‌شود. ضریب تعیین در این مدل برابر با ۰/۶۲۲ است که حاکی از آن است که ۶۲ درصد از تغییرات متغیر وابسته گزارشگری مالی توسط متغیر مستقل حسابرسی داخلی، قابل توضیح است.

آزمون معنادار بودن ضرایب رگرسیونی در مدل مربوط به فرضیه فرعی ۱

با توجه به مناسب بودن مدل رگرسیونی به بررسی ضرایب مدل رگرسیونی می‌پردازیم.

جدول ۵: آزمون معناداری ضرایب در مدل مربوط به فرضیه فرعی ۱ (متغیر وابسته: گزارشگری مالی)

$\text{گزارشگری مالی} = \beta_0 + \beta_1 (\text{حسابرسی داخلی}) + \varepsilon_{it}$				
متغیر	اندازه ضریب	خطا برآورد	آماره t	سطح معناداری
عرض از مبدأ	-۱/۱۸۴	۰/۲۱۱	-۵/۶۰۴	۰/۰۰۳
حسابرسی داخلی	۱/۴۱۷	۰/۰۶۸	۲۰/۷۷۰	۰/۰۰۰

ضریب رگرسیونی برای متغیر حسابرسی داخلی برابر با ۱/۴۱۷ است. از آن‌جا که سطح معناداری برای این متغیر کوچکتر از ۰/۰۵ است، می‌توان نتیجه گرفت که متغیر حسابرسی داخلی در مدل رگرسیونی معنادار است و می‌توان گزارشگری مالی را از طریق حسابرسی داخلی پیش‌بینی کرد. به‌علاوه با توجه به اینکه سطح معناداری برای عرض از مبدأ، برابر با ۰/۰۰۳ و کوچکتر از ۰/۰۵ می‌باشد، عرض از مبدأ نیز در مدل معنادار است. در نتیجه مدل رگرسیون خطی ساده، به‌صورت زیر برازش داده شده است:

$$\text{گزارشگری مالی} = -۱/۱۸ + ۱/۴۲ (\text{حسابرسی داخلی}) + \varepsilon_{it} \quad (۲ - ۴)$$

نتایج حاصل از آزمون فرضیه فرعی ۲

فرضیه فرعی ۲: حسابرسی داخلی بر هوش سازمانی در کمیته امداد امام خمینی (ره) استان خوزستان موثر است.

جدول ۶: نتایج آزمون همبستگی پیرسون مربوط به فرضیه فرعی ۲

متغیر	هوش سازمانی
حسابرسی داخلی	ضریب همبستگی پیرسون ۰/۳۲۷
	سطح معناداری ۰/۰۰۰
	نتیجه آزمون رد H_0

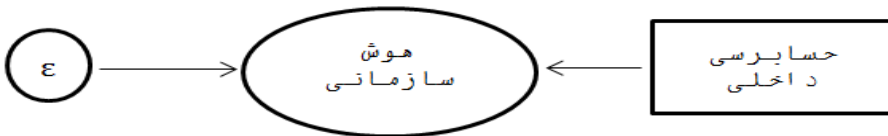
با توجه به نتایج جدول ۶، ضریب همبستگی پیرسون بین متغیرهای حسابرسی داخلی و هوش سازمانی برابر با ۰/۳۲۷ و سطح معناداری آزمون برابر با ۰/۰۰۰ و کمتر از ۰/۰۵ است که همبستگی بین این دو متغیر را نشان می‌دهد. بنابراین فرض H_0 در آزمون همبستگی پیرسون رد می‌شود. با توجه به مثبت بودن ضریب همبستگی، می‌توان گفت که رابطه متغیر حسابرسی داخلی و هوش سازمانی، معنادار و مستقیم است.

برآزش مدل رگرسیونی مربوط به فرضیه فرعی ۲

به منظور بررسی تأثیر حسابرسی داخلی بر هوش سازمانی و همچنین جهت پیش‌بینی هوش سازمانی از طریق حسابرسی داخلی، از یک مدل رگرسیون تک متغیره استفاده شده است. در ادامه نتایج تحلیل رگرسیونی مربوط به فرضیه فرعی ۲ ارائه شده است.

الگوی نظری رگرسیون خطی تک متغیره با متغیر وابسته هوش سازمانی، به شکل زیر در نظر گرفته شده

است:

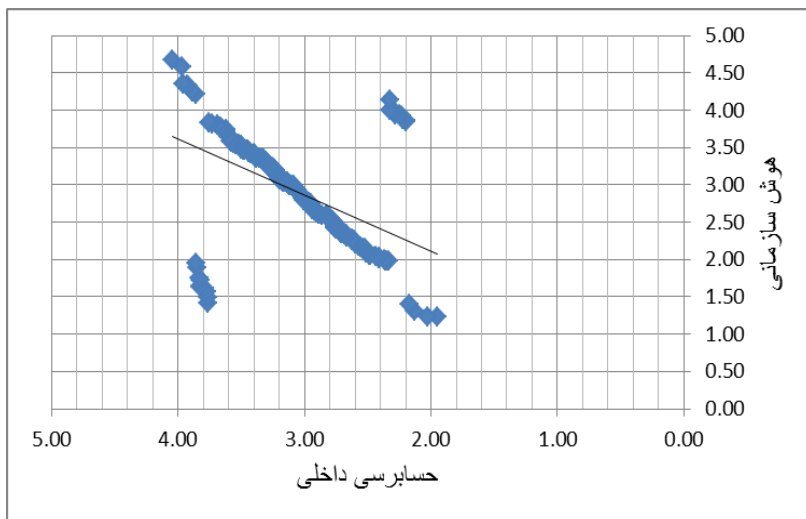
شکل ۴: الگوی نظری رگرسیون خطی تک متغیره مربوط به فرضیه فرعی ۲

در الگو فوق، هوش سازمانی متغیر وابسته است. به علاوه حسابرسی داخلی، متغیر مستقل می‌باشد. ε خطای تصادفی است که برای کامل شدن مدل و نشان دادن اینکه خطا نیز تا حدی وجود دارد، در نظر گرفته می‌شود. با استفاده از تحلیل رگرسیونی تک متغیره، تأثیر متغیر مستقل حسابرسی داخلی بر روی متغیر وابسته هوش سازمانی بررسی می‌کنیم و در نهایت یک مدل رگرسیونی برآورد خواهیم کرد. به علاوه از طریق این مدل، می‌توان متغیر وابسته را از طریق متغیر مستقل پیش‌بینی کرد. مدل رگرسیون خطی تک متغیره مربوطه به صورت زیر است:

$$(۳ - ۴) \quad \text{هوش سازمانی} = \beta_0 + \beta_1 (\text{حسابرسی داخلی}) + \varepsilon_{it}$$

با توجه به نتایج جدول ۲، نرمال بودن متغیر هوش سازمانی ثابت شده است، در نتیجه پیش‌فرض نرمال بودن متغیر وابسته برای تحلیل رگرسیونی رعایت شده است. همچنین با توجه به اینکه یک متغیر مستقل در مدل وجود دارد، نیازی به بررسی عدم وابستگی متغیرهای مستقل به هم وجود ندارد و مقدار آماره VIF برابر با یک است.

در شکل ۴ نمودار پراکنش متغیر مستقل حسابرسی داخلی در برابر متغیر وابسته هوش سازمانی ارائه خواهد شد. این نمودار وضعیت کلی داده‌های مربوط به این دو متغیر را به نمایش می‌گذارد. مشاهده می‌شود که با افزایش متغیر حسابرسی داخلی، میزان هوش سازمانی افزایش می‌یابد و نمودار صعودی می‌باشد. بنابراین ملاحظه می‌شود که رابطه این دو متغیر مستقیم می‌باشد.

شکل ۵: نمودار پراکنش حسابرسی داخلی و هوش سازمانی

آزمون معنادار بودن معادله رگرسیون مربوط به فرضیه فرعی ۲

نتایج تحلیل رگرسیونی برای بررسی تأثیرگذاری حسابرسی داخلی بر هوش سازمانی، در جدول ۷ آورده شده است.

جدول ۷: نتایج تحلیل واریانس مدل رگرسیونی مربوط به فرضیه فرعی ۲

منبع	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره F	سطح معناداری
رگرسیون	۲۶/۹۵۵	۱	۲۶/۹۵۵	۸۸/۱۳۰	۰/۰۰۰
باقیمانده	۸۰/۱۳۵	۲۶۲	۰/۳۰۶		
کل	۱۰۷/۰۹۱	۲۶۳			
دوربین-واتسون					۲/۲۰۱
					R ² ۰/۲۵۲

با توجه به جدول ۷، سطح معناداری آزمون برابر با ۰/۰۰۰ است که این مقدار کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد بنابراین فرض H₀ مبنی بر مناسب نبودن مدل رگرسیونی در سطح اطمینان ۹۵ درصد رد می‌شود. در نتیجه مدل رگرسیونی مناسب است، بنابراین تأثیرگذاری متغیر مستقل بر متغیر وابسته و در نتیجه فرضیه فرعی ۲ پذیرفته می‌شود. ضریب تعیین در این مدل برابر با ۰/۲۵۲ است که حاکی از آن است که ۲۵ درصد از تغییرات متغیر وابسته هوش سازمانی توسط متغیر مستقل حسابرسی داخلی، قابل توضیح است.

آزمون معنادار بودن ضرایب رگرسیونی در مدل مربوط به فرضیه فرعی ۲

با توجه به مناسب بودن مدل رگرسیونی به بررسی ضرایب مدل رگرسیونی می‌پردازیم.

جدول ۸: آزمون معناداری ضرایب در مدل مربوط به فرضیه فرعی ۲ (متغیر وابسته: هوش سازمانی)

$\text{هوش سازمانی} = \beta_0 + \beta_1 (\text{حسابرسی داخلی}) + \varepsilon_{it}$				
متغیر	اندازه ضریب	خطا برآورد	آماره t	سطح معناداری
عرض از مبدأ	۰/۶۱۰	۰/۲۴۸	۲/۴۶۵	۰/۰۱۴
حسابرسی داخلی	۰/۷۵۱	۰/۰۸۰	۹/۳۸۸	۰/۰۰۰

ضریب رگرسیونی برای متغیر حسابرسی داخلی برابر با ۰/۷۵۱ است. از آن‌جا که سطح معناداری برای این متغیر کوچکتر از ۰/۰۵ است، می‌توان نتیجه گرفت که متغیر حسابرسی داخلی در مدل رگرسیونی معنادار است و می‌توان هوش سازمانی را از طریق حسابرسی داخلی پیش‌بینی کرد. به‌علاوه با توجه به اینکه سطح معناداری برای عرض از مبدأ، برابر با ۰/۰۱۴ و کوچکتر از ۰/۰۵ می‌باشد، عرض از مبدأ نیز در مدل معنادار است. در نتیجه مدل رگرسیون خطی ساده، به‌صورت زیر برآزش داده شده است:

$$(۴ - ۴) \quad \varepsilon_{it} + (\text{حسابرسی داخلی}) \quad ۰/۷۵ + ۰/۶۱ = \text{هوش سازمانی}$$

نتایج حاصل از آزمون فرضیه اصلی

فرضیه اصلی: حسابرسی داخلی بر گزارشگری مالی و هوش سازمانی در کمیته امداد امام خمینی (ره) استان خوزستان موثر است.

طبق نتایج به‌دست آمده از آزمون همبستگی در فرضیه‌های فرعی ۱ و ۲، رابطه حسابرسی داخلی با گزارشگری مالی و هوش سازمانی معنادار است. خلاصه‌ای نتایج به‌دست آمده در ادامه ارائه شده است.

جدول ۹: نتایج آزمون همبستگی پیرسون مربوط به فرضیه اصلی

متغیر	گزارشگری مالی	هوش سازمانی
ضریب همبستگی پیرسون	۰/۳۲۷	۰/۵۰۲
سطح معناداری	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
نتیجه آزمون	رد H_0	رد H_0

با توجه به اینکه ضریب تعیین در مدل ۲-۴ و ۴-۴ به‌ترتیب برابر با ۰/۶۲۲ و ۰/۲۵۲ است، می‌توان گفت که ۶۲ درصد از تغییرات گزارشگری مالی توسط متغیر مستقل حسابرسی داخلی، قابل توضیح است. این در حالی است که ۲۵ درصد از تغییرات هوش سازمانی توسط متغیر مستقل حسابرسی داخلی، قابل توضیح است. بنابراین حسابرسی داخلی در پیش‌بینی گزارشگری مالی، موفق‌تر عمل می‌کند.

بحث و نتیجه گیری

فرضیه اول: حسابرسی داخلی بر گزارشگری مالی در کمیته امداد امام خمینی (ره) استان خوزستان موثر است.

نتایج فرضیه اول: همانطور که بیان شد گزارشگری مالی نقش اساسی در کارایی سازمان‌ها دارد، هرچقدر گزارشگری مالی با دقت بیشتری انجام شود، میزان سود و زیان واقعی‌تر نشان داده می‌شود. زمانی که سود و زیان به صورت واقعی گزارش شود، مدیران می‌توانند براساس آن نیازهای آینده سازمان را برآورده کنند و تصمیم‌هایی در بهبود خدمات‌دهی به ارباب رجوعان اتخاذ کنند. حسابرسی داخلی و گزارشگری مالی ارتباط تنگاتنگی با یکدیگر دارند. هرچقدر حسابرسی داخلی در سازمان‌ها قوی‌تر باشد، میزان اشتباهات حسابداری کمتر شده و گزارشگری مالی مطلوبیت بیشتری خواهد داشت. پس می‌توان گفت که حسابرسی داخلی بر گزارشگری مالی موثر است. این ادعا را می‌توان از طریق تحلیل آماری به اثبات رساند. همانطور که در جداول ۳ با ضریب معناداری صفر و ۴ با ضریب معناداری ۰/۰۰۱ قابل مشاهده است، نشان‌دهنده این است که متغیر مستقل بر وابسته تاثیرگذار است. همچنین ضریب تعیین به دست آمده در جدول ۴ نشان می‌دهد که حسابرسی داخلی ۶۲ درصد می‌تواند بر گزارشگری مالی موثر واقع شود. با این توصیف فرضیه فوق مورد تایید قرار می‌گیرد. نتایج فرضیه فوق با نتایج پژوهش‌های، مشایخی و همکاران (۱۳۹۴)، کوبی و همکاران (۱۳۹۴)، سلیمانی و مقدسی (۱۳۹۳)، مرادی و زکی‌زاده (۱۳۹۳)، حاجیها و رفیعی (۱۳۹۳)، ساسانی و اسکندری (۱۳۹۲)، حسینی و کرشاهی (۱۳۹۱)، آزل و همکاران (۲۰۱۱)، ماسری و همکاران (۲۰۰۸)، کاپلن و شلتز (۲۰۰۶) و فادزیل و جانتان (۲۰۰۵) همخوانی دارد.

فرضیه دوم: حسابرسی داخلی بر هوش سازمانی در کمیته امداد امام خمینی (ره) استان خوزستان موثر است.

نتایج فرضیه دوم: هوش سازمانی عاملی است که می‌تواند مدیران و کارکنان را در مواقعی که، باید تصمیماتی جهت پیشرفت اهداف سازمان اتخاذ کنند، یاری می‌کند. این مولفه باعث می‌شود تا سازمان‌ها به موفقیت برسند و بر مشکلاتی همچون مشکلات مالی، فرهنگی و ... سازمان که بر سر راه آنها قرار دارد، غلبه کنند. هوش سازمانی می‌تواند کنترل داخلی را برای مدیران و روسا در سازمان‌ها آسان‌تر کند. این عامل نقش تعیین‌کننده‌ای در کاهش چالش‌های آینده سازمان ایفا می‌کند. حسابرسی داخلی به‌عنوان یکی از دواير مالی موسسات و سازمان‌ها نقش به‌سزایی بر هوش سازمانی کارکنان دارد. به این معنا که اگر کنترل‌های داخلی توسط مدیران و در قسمت مالی توسط حسابرسان داخلی به‌وجود آید، میزان ابهامات و اشتباهات حسابداری

کاهش می‌یابد و همین عامل باعث می‌شود تا کارکنان با استرس کمتری به کار خود ادامه دهند و در همین راستا هوش آنها بهبود یابد. هرچقدر میزان استرس کاری کمتر باشد، میزان هوش سازمانی بیشتر می‌شود. برای اثبات این ادعا از طریق آنالیز آماری می‌توان به نتیجه مطلوب‌تری رسید. با توجه به جداول ۶ و ۷ با ضرایب معناداری صفر نشان‌دهنده تأیید فرضیه فوق است. همچنین ضریب تعیین به‌دست آمده در جدول ۷ بیان‌کننده این است که حسابرسی داخلی می‌تواند ۲۵ درصد هوش سازمانی را تبیین کند. با این وصف فرضیه فوق نیز مورد تأیید قرار می‌گیرد. نتایج فرضیه فوق با نتایج پژوهش‌های ملک‌زاده و همکاران (۱۳۹۲)، اردلان و همکاران (۱۳۹۱)، غلامی و همکاران (۱۳۹۰)، آرل و همکاران (۲۰۱۱) و پیزینی و همکاران^۱ (۲۰۱۰) همسو و هم‌جهت است.

فرضیه اصلی: حسابرسی داخلی بر گزارشگری مالی و هوش سازمانی در کمیته امداد امام خمینی (ره) استان خوزستان موثر است.

نتایج فرضیه اصلی: با توجه به تأیید فرضیه‌های فرعی می‌توان گفت که فرضیه اصلی نیز تأیید می‌گردد. با توجه به جدول ۹ با ضریب معناداری صفر به‌دست آمده، نشان‌دهنده آن است که حسابرسی داخلی بر گزارشگری مالی و هوش سازمانی موثر است. همچنین با توجه به مقایسه ضریب تعیین به‌دست آمده در جداول ۴ و ۷ نشان‌دهنده آن است که حسابرسی داخلی بیشتر بر گزارشگری مالی تأثیرگذار است تا هوش سازمانی.

منابع

۱. اردلان، محمدرضا، اسکندری، اصغر، گیلانی، مریم. (۱۳۹۱). رهبری دانش، هوش سازمانی و اثربخشی سازمانی، مطالعات مدیریت راهبردی، شماره ۱۲.
۲. حاجیها، زهره، رفیعی، آزاده. (۱۳۹۳). تأثیر عملکرد حسابرسی داخلی بر به‌هنگام بودن گزارش حسابرسی مستقل، پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، سال ششم، شماره ۲۴.
۳. حسنی‌القار، مسعود. (۱۳۹۴). ضرورت XBRL؛ گزارشگری مالی در قرن ۲۱، نشریه دانش و پژوهش حسابداری، شماره ۴۲.
۴. حسینی، سیدجواد، کرمشاهی، بهنام. (۱۳۹۱). بهبود گزارشگری مالی و حسابرسی، پژوهش حسابداری، شماره ۷.

---

1. Pizzini et al

۵. ساسانی، علیرضا، اسکندری، قربان. (۱۳۹۲). ارزیابی کارایی و اثربخشی واحد حسابرسی داخلی، مجله حسابرس، شماره ۶۷.
۶. سلیمانی، غلامرضا، مقدسی، مینا. (۱۳۹۳). نقش کنترل‌های داخلی، حسابرسی داخلی و کمیته حسابرسی در بهبود نظام راهبری شرکتی، پژوهش حسابداری، شماره ۱۲.
۷. غلامی، شهرام، غفوریان، هما، معنوی‌پور، داود. (۱۳۹۰). رابطه هوش سازمانی و عملکرد مدیران، فصلنامه تازه‌های روانشناسی صنعتی، سال دوم، شماره ششم.
۸. کوبکی، صدریه، کردلویی، حمیدرضا، میرابی، وحیدرضا. (۱۳۹۴). تاثیر کارایی عملکرد حسابرسی داخلی و کمیته حسابرسی بر تجدید ارائه صورت‌های مالی، فصلنامه علمی پژوهشی دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، سال چهارم، شماره ۱۶.
۹. مرادی، جواد، زکی‌زاده، زهرا. (۱۳۹۳). بررسی نقش مدیریت اخلاقی، عملکرد حسابرسی داخلی و گرایش‌های اخلاقی بر عملکرد حسابداری و گزارشگری مالی، مجله دانش حسابداری، سال پنجم، شماره ۱۸.
۱۰. ملک‌زاده، غلامرضا، کاظمی، مصطفی، لگزیان، محمد. (۱۳۹۲). هوش سازمانی: طراحی مدل سلسله مراتبی برای دانشگاه‌های دولتی ایران با رویکرد دیماتل، پژوهشنامه مدیریت تحول، سال پنجم، شماره ۱۰.
11. Arel, B., Beaudoin, C. and Cianci, C. (2011). The Impact of ethical leadership, the internal audit function and moral intensity on a financial reporting decision, *Journal of Business Ethics*, 101: 313–324.
12. Fadzil, Haron, Jantan, (2005), "Internal Auditing Practices and Internal Control System", *Managerial Auditing Journal*, 20(8), PP. 844-66.
13. Glynn, M.A. (1996). Innovate genius: a frame work for relating individuals and organization intelligences to innovation academy of management. *Journal of Applied psychology*, 86(2), 326-336.
14. Kalkan, V. (2005).orgutsel oorenme calismalawinds Yeru acilimlar: orgutsel zeka VA bilgi vretimi (iibf.ogu. edu. TR / kongre / bildiriler / 10-1.pdf.
15. Masry, El, El-Hussein E. and Kathryn A. Hansen. (2008). Factors Affecting Auditors' Utilization of Evidential Cues Taxonomy and Future Research Directions, *Managerial Auditing Journal*, Vol. 23 No. 1.
16. Pizzini, M., L. Shu and M. Vargus, (2010)," The Impact of Internal Audit Function Quality on Audit Delays." *University College of Business and Public Administration*, PP. 1-41.